

[Transcript] Dagens Eko / Jakten på 100 000 nya norrlänningar

Hallå, du lyssnar på nyhetspödden, Dagens Eko. Nu sätter vi igång.
Magdalena, 100 000 personer behöver flytta till norra Norrland-
-för att alla de nya framtidsindustrierna ska kunna gå runt.
Hur går det att flytta folk till jobben?
Det går trögt. Tackten måste öka rejält på inflyttningen-
-för att det ska kunna bli verklighet.
Du lyssnar på Dagens Eko med Mikael Schödel.
I dag om att det finns 100 000 nya jobb-
-som nästan inga svenskar verkar vilja ha.
Då är det dags för det rituella.
Det är juni 2022 och invigning av Northvolt 1-
-Europas största batterifabrik på Bergsbyns industriområde i Skellefteå.
Här på Northvolt pratar vi på engelska med varandra.
En grusplan, gula dräneringsrör, vita plasthåll och grå barackbostäder.
På en scen med svarta draperier pratar chefer och politiker.
Är ni med? Ni kör.
1, 2, 3!
Tillsammans drar de ner skynket av nåt som ser ut som en jättestol tändstiksask.
Northvolt 1 är officiellt invigd.
Fast i borstatsstål med företagets logga på-
-är ett litiumjonbatteri.
Ungdomarna i vår kommun stannar kvar.
De är utflyttade och flyttar hem.
Nu händer det. Norra Norrland är framtidslandet, säger lokala politiker.
Och nya innevånare flyttar inte igen.
Det satsas som aldrig förr.
Vi kommer att bygga nya städer. Välkommen till Norrbotten.
Fossilsnålt stål i borden, vätgas, gällivare, nya gruvor och stora handbyggen.
Det här spartaget markeras starten på en ny era.
Gäst är Magdalena Martinsson.
Ekots riksreporter i Umeå.
Magdalena Västerbottens län, Norrbottens län.
Berätta vad det är för område.
Det är stort till ytan. Det är en tredjedel av hela Sveriges yta.
Det bor 500 000 människor, ungefär en halv miljon, alltså sammanlagt.
Stora avstånd och ett område där...
Det har varit ganska mycket utflyttning under många år.
-Men det finns plats? -Plats finns det.
Det finns en plats på jorden där solen alltid le.
Den platsen heter Boda. Det vill jag mer och mer.
Hallå, resten av Sverige. Jag vill ta tillfället att säga förlåt till er.
Från mig och från hela Skellefteå.
Förlåt att vi växer och gör det hållbart.
Och får människor sitta från er till oss.

[Transcript] Dagens Eko / Jakten på 100 000 nya norrlänningar

Förlåt att vi har massa leder i jobb.

Räkna med 100 000 fler medborgare i norra Sverige.

Bilden man får här är ganska häftig.

Det är som att ett helt Jönköping bara skulle flytta upp till norra Norrland-
-över en tioårsperiod ungefär.

Ja, tio, tolv år ungefär.

Så behöver alla vara 100 000 på plats.

Det finns alltid människor som vill jobba med den senaste tekniken-
-och vara vid den senaste utvecklingen.

Och det är dem vi måste locka hit. Och inte bara dem, det är också deras familjer.

Alla verkar så glada och så optimistiska och förväntansfulla.

Vilka är det som man tänker sig ska flytta hit?

Ja, det är en väldigt optimism här faktiskt.

Att äntligen ska vi få behålla dem unga i norra Norrland.

Och dessutom så kan vi få inflyttning.

Att få barn och familjer att flytta in till de här kommunerna.

Så att det blir en yngre befolkning.

Nu vänder det liksom.

Så då siktar man in sig på södra Sverige, Skåne, Stockholm.

Får arbetslösa människor att flytta.

Ni är jättet välkomna till Skellefteå. Det är ett bra ställe att bo och leva på.

Jag har 47 års erfarenhet.

Välkomna.

Och vi är enskilda med. Välkomna till när du berättade hela vägen.

I ett kallt och snöblåsigt Skellefteå traskar en utvåldskara påbylsade Malmyter och Stockholmare runt i flock efter en entusiastisk guide med manusblad i handen.

Ställer runt här så ska jag säga några ord för dem.

Nu ska vi gå till det vackraste, största, tjusväggaste trähus ni har sett.

Follow me.

De som går på den här stadsvandringen har inte flyttat upp än.

Jag stannar här för att här finns en park som gör så mycket bättre under sommaren.

Och inte bestämt sig om de ska göra det.

Men den kommer att synas bättre när ni har bott här några månader i sommarv.

Kulturhuset Sara, helt byggt i trä, en prisbelönt park.

Guiden gör sitt bästa för att få folk att fastna för en vinterklädda stan.

De närmsta tio, tolv åren ska vi bli minst tusen.

Fler per år.

Det är ju då tio tal som jag räknar in i den gruppen redan.

Hoppas ni är med.

Och du har ju träffat en av dem som nappat på en sån här kampanj.

Vem är det?

Ja, det är Lea Montin och hon är 50 år och bor i Helsingborg.

Hon har ganska stora barn.

Jag hade varit arbetslöshetstag och gå på ny yrkeskola när det kom företrädare för företagets, som startar en batterifabrik i Skellefteå.
Det gick ju väldigt fort, för de ville ju egentligen att jag skulle komma upp nästan på dagen.
Det var ju riktigt hype.
Då tänker hon att det ska bli mycket mindre stress i livet.
Jag tänkte väl att jag skulle hitta lugnet.
Kanske börja toppla så andra gamla saker som jag tyckte om- och göra styckla på fjällor och så där.
Hon tänker att hon ska ut och tälta och gärna ute på vintern är en bild som hon har.
Ambitiösa planer?
Ja.
Sen var det bara att packa och köra en 24-timas bilresa.
Vad är det för personer som jobbar med de här kampanjerna och försöker få med sig folk upp igen?
Hur går det där till?
Dels är det företag som åker ner.
Det finns EU-projekt som bland annat regionerna är med och driver.
Region Norrbotten och Västerbotten.
Man har åkt ner till arbetsmarknadsutbildningar i Skåne till exempel- och berättat att vi har jobben och behöver bara er.
Det är kampanjer.
Kommunerna försöker måla upp en bild eller regionerna eller alla som.
Det finns privata initiativ här också med privata företag- som har startat arbetsförmedlingar.
Man vill ge en bild av att det är en livsstil som man flyttar till också.
I Boden lever vi närhetsliv där du har nära till allt som är viktigt och lite till.
Det är mycket vita vidder, skydåkning, äventyr, fosrenning och norrsken.
Det bästa med Snöskotet är nog friheten, gemenskapen.
Om man har nära till naturern och kan stanna och ta en fika, vad har det bra?
Det låter ganska härligt.
Ja, det gör det ju faktiskt.
Man vill ju också spina på att det handlar om en omställning här.
Att man försöker ha ett meningsfullt jobb.
Hur gick det för Lea sen då som flyttade från Helsingborg i Skåne upp till Skellefteå?
Jag träffade hennes nya bostad.
Vi ska se.
Om hon har bott ett år ungefär.
Om man sitter här och kommer lite norrsken och sånt där lite då.
I ett stort radhusområde med massor av hus som ser ungefär likadana ut.
Jag kommer inte bli en skogsmölle.
Lea varmer vatten i glas i mikron och så dricker vi pulver i kaffe.
Sitter och pratar vid hennes köksfönster.
Nu har vi börjat med ett annat skifta.
Nu har jag ju lite ledigt också och då åker jag hem.
När Lea pratar om åka hem då är det till Skåne.

Hon menar att hon borde innan. Hon saknar sina barn.
Hon saknar sina kompisar och hon saknar stadslivet.
Jag tyckte att det var väldigt jobbigt också första tiden när jag flyttade hit.
För jag fattar inte riktigt vad alla människorna var någonstans.
Så hela den här hype som Lea nappade på från början?
Det blev inte riktigt som hon hade föreställt sig.
Jag kommer inte att bo här hela livet. Det kan jag ju säga redan nu.
Det blir back to the city samma. Det blir det.
Det har precis inlätt sig ett jättestort forskningsprojekt
med forskare från olika universitet bland annat Umeå universitet
som ska titta på det här och hur hållbart det här är.
Svenskar tenderar inte att flytta så mycket utan det majoriteten
bor kvar i samma kommun eller i alla fall samma region hela sitt liv.
Richard Eriksson som leder det här stora forskningsprojektet
har forskat på flyttmönster och är professor i ekonomisk geografi.
Han tror att det kan bli svårt att få så många människor till norra Sverige.
Det är väldigt utmaning att attrahera migranter från Sverige.
Enligt SCB Statistiska Centralbyrån
så går då både Norrbotten och Västerbotten plus ungefär 2 000 personer.
Men även om båda de här två läner tillsammans har 2 000 personer
som flyttade in extra förra året.
Så det är ju på en tioårsperiod om man då slår ihop det 20 000 personer.
Det är ganska långt ifrån den här visionen om 100 000 nya invånare.
Det är det. På något sätt behöver ju trakten öka
ifall det ska slå in att det ska bli 100 000 nya invånare
och att de här jobben blir fyllda med arbetskraft.
Utmaningen är ju fortfarande att vi är ju precis i det skedet just nu.
Att kommer du komma tillräckligt med folk?
Om man nu inte lyckas locka upp tillräckligt med folk från södra Sverige,
från Malmö, från Stockholm, vad gör kommunerna i det här läget?
Då blickar de ut mot Finland.
För Finland har ju försett oss med arbetskraft tidigare.
Till exempel Umeå kommun och över havet till Vasas
för att få personal inom vård och omsorg.
Men det visade sig ju att det var lika stor brist där.
Det skriande brist.
Även den minsta flytt till Sverige kommer att markas.
Det blev lite dålig stämning.
Ja, men lite så.
De blev inte jättegglada i Vasas.
Batterieföretaget Nåsvallt var på en resa till Finland
för inte så länge sedan för att rekrytera folk.
De blev inte heller så väl i mottagna av handelskammeren på den finska sidan.
För de menar att vi behöver den här arbetskraften.

[Transcript] Dagens Eko / Jakten på 100 000 nya norrlänningar

De vill ju också bygga, de har också planer på att bygga batterifabriker på den finska sidan.

Okej, Finland blir sura.

Finns det fler som blir sura?

Det finns ju en oro för jobbkanibalism.

Att de nya industrierna tar folk från andra branscher som behöver.

Människor och att de kommunerna där de här tunga industrierna

ska lika slukarbefolkning av de kommuner i inlandet

som redan är hårt drabbade av utflyttning

där det bor väldigt få unga människor.

Suget efter personal till industrisatsningarna i norra Sverige

hotar samhällsviktiga funktioner.

Det framgår av en ny rapport.

De har redan idag mycket brist på arbetskraft och se att det bara blir värre.

I Västerbotten saknas 45 av 140 tandläkare.

Friska vuxna kan få vänta fem år på en undersökning.

Det saknas sjuksköterska, åra yrkesgrupper.

Det är därför man stänger ner vårdplatser för att sjuksköterska lämnar vården.

Det är kommuner som lever i skuggan av de stora industrisatsningarna.

De kommer inte att få del av det.

Det är inget som planeras i deras kommuner.

Utan risken är väl snarare att deras unga invånare

tar jobb i den nya industrin.

Men en slags inhemsk braindrain låter det nästan som.

Ja, det kan man säga.

Och det kommer bara att bli värre.

När det gäller att få arbetskraft till Norrbotten de närmaste åren

tror Lindan Ilson som är vd för Norrbottens handelskammare

att det kommer vara lättare att locka folk från andra länder

än från övriga Sverige.

Det räcker inte med att blicka ut i EU

för att där är det samma problem

med brist på arbetskraft och en åldrande befolkning.

Så det är stora pensionsavgångar.

Så var ska man hitta allt folk då?

Jag var faktiskt på ett möte där just det här diskuterades.

Det var nästan som en slags krismöte.

Det var kommuner i allra nordligaste delen av Sverige,

Finland och Norge som hade insett att de har

samma problem här.

Och det kommer bara att bli värre.

Vi är missa ut folk.

Vi måste få mer folk i nordiska länder

och Europa är inte vår bästa option.

På det här seminariet så var det en av dem som pratade då var Marco Vima.
Han menar på att det är folk som behövs.
Det finns inte i de egna länderna i Sverige eller Finland.
Det finns inte i EU.
Så man måste blicka ut i världen och ganska långt ut i världen då.
Hur har vi varit med i Indien?
Hur har vi varit med i Brasilien?
Hur har vi varit med i Turkiet?
Hans företag har jobbat till exempel med rekrytering av sjukhjäteskor från filipinerna.
Det största när vi får de här folk tillbaka från olika kontinenter.
Hur kan vi välja dem? Hur kan vi säga hej? Hur kan vi läsa?
De här sakerna är faktiskt de mest viktigaste sakerna.
Vi har träffat familjen Li från Sydkorea.
God morgon.
Hjälpfel.
Inte.
Människa.
Den är jorden.
Om vi tittar då på batterifabriken som gör batterier till elbilar i Skellefteå som har kommit upp i drift så har de nu anställt 1700 personer redan uppe i.
Hälften av de ungefär är från andra länder.
Det är en väldigt bra och framtidig kondition.
I topp så är det Indien, Turkiet och Iran som flest människor kommer ifrån.
Och det är inte för att företaget har gjort någon särskilt riktad kampanj mot de här länderna.
Utan det är så som det har blivit.
Med Magdalena nu när alla så aktivt jobbar för att det ska komma nya människor till norra Norrland.
Vad händer om de inte lyckas?
För att de här kommunerna, de här samhällena ska fungera så måste det lyckas. Det krävs fler människor.
Genom Norrbottens största mjölkbönder, Mats Karlsson i Heden i Boden använder Fly in, Fly out bemanning för att sköta gårdens 300 mjölkkor.
Vitt haugiska lantarbetare turas om med arbetsuppgift.
Om inte människor flyttar hit kan man inte få in skatteintäkter.
Då står man där med stora kostnader och då är det snarare en flustaffär.
Skräckscenariot som många målar uppe är att det skulle bli Fly in, Fly out, som en oljeplattform fast på land.

[Transcript] Dagens Eko / Jakten på 100 000 nya norrlänningar

Det är bara flygs in personal för att utföra jobbet.
Och sen åker man tillbaka och bor nån helt annanstans.
Och betalar ju naturligtvis skatt också nån annanstans.
Så att det inte blir några inkomster till lokalsamhällena
som måste ändå hålla tillhanda vård
och annan service för de här pendlarna som flygs in i så fall.
Tack Magdalena.

Tack.

Den här jätteinflyttningen av människor är en viktig del av det
som politiken kallar för samhällsomvandlingen av norra Norrland.
Regeringens samordnare Peter Larsson har sagt
att de närmsta fem åren är avgörande för hur det kommer att gå.
Han ska slutrapportera sitt uppdrag till regeringen senast den trettionde juni i år.
Och det var allt från Dagens Eko. Vi hörs igen på måndag.
Programledare, Mikael Sjödel, gäst Magdalena Martinsson,
producenter Felix Österpersoner och Elin Romelotto.